INSTRUIREA SUBIECȚILOR ELECTORALI, INCLUSIV A FUNCȚIONARILOR CU DIZABILITĂȚI

TRAINING OF ELECTORAL SUBJECTS, INCLUDING CIVIL SERVANTS WITH DISABILITIES

Igor SOROCEANU, formator în domeniul electoral

ORCID ID: 0000-0002-8719-0454

REZUMAT: *Instruirea electorală în Republica Moldova reprezintă un proces esențial pentru educarea și implicarea cetățenilor în exercitarea dreptului lor de vot și în menținerea unui proces electoral democratic și transparent. Într-o democrație, participarea activă a cetățenilor în alegeri este fundamentală pentru a asigura reprezentarea adecvată și pentru a legitima guvernarea aleasă. Însă, pentru ca această participare să fie eficientă și informată, este necesară o instruire adecvată a subiecților electorali.*

Cuvinte-cheie: *formare profesională, funcționar electoral, alegător, concurent electoral, consolidarea democrației, creșterea încrederii în instituțiile publice, etc.*

ABSTRACT: *Electoral training in the Republic of Moldova is an essential process for educating and involving citizens in exercising their right to vote and maintaining a democratic and transparent electoral process. In a democracy, the active participation of citizens in elections is fundamental to ensure adequate representation and to legitimize the elected government. However, in order for this participation to be effective and informed, adequate training of electoral subjects is necessary.*

Keywords: *professional training, electoral official, voter, electoral competitor, strengthening democracy, increasing trust in public institutions, etc.*

Introducere

În contextul Republicii Moldova, unde sistemul democratic se dezvoltă într-o societate în tranziție, instruirea subiecților electorali, inclusiv a funcționarilor cu dezabilități are o importanță crucială. Această instruire nu numai că îi învață pe cetățeni despre procedurile de votare și drepturile lor electorale, dar îi încurajează și îi responsabilizează să-și exercite drepturile lor democratice în mod conștient. Cu toate acestea, procesul electoral în Republica Moldova este adesea marcat de provocări precum manipularea electorală, corupția și lipsa de încredere în instituțiile politice, ceea ce subliniază și mai mult importanța instruirii subiecților electorali pentru a contracara aceste probleme și pentru a promova un proces electoral corect și transparent.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării. La momentul actual, importanța și scopul de elaborare a prezentului demers științific, apare din intenția autorului de a releva în prim-plan unele repere doctrinare și legislative în domeniul instruirii subiecților electorali, inclusiv a funcționarilor cu dezabilități. Totodată este și necesitatea stringentă de efectuare a unei analize ample referitor la esența subiectului cercetării.

Materiale utilizate și metode aplicate. În procesul elaborării articolului științific ne-am ghidat de mai multe și diverse metode de cercetare științifică care au făcut posibilă investigarea corespunzătoare a subiectului titulativ, dintre care putem enumera: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, precum și metoda comparativă.

Baza teoretico-juridică a demersului științific cuprinde materialul definitoriu precum ar fi legislația națională specifică domeniului respectiv de cercetare, și rapoartele de activitate ale instituțiilor cheie cu atribuții în domeniul electoral deschise din sursele media – care direct sau indirect, abordează esența și conținutul subiectului supus cercetării.

Rezultatele obținute în baza analizelor științifice efectuate. Instituțiile cheie implicate în procesul electoral includ:

1. **Comisia Electorală Centrală (CEC):** este organul central de conducere și coordonare a procesului electoral din Republica Moldova. CEC este responsabilă pentru organizarea și desfășurarea alegerilor, înregistrarea partidelor politice și a candidaților, precum și pentru supravegherea legalității și corectitudinii procesului electoral;

2. **Consiliul electoral de circumscripție electorală de nivelul I și nivelul II (CECE I și CECE II):** acestea sunt instituții regionale care funcționează sub coordonarea CEC și sunt responsabile pentru organizarea și conducerea alegerilor la nivel local;

3. **Partide politice:** acestea sunt entități politice care concurează în alegeri pentru a obține mandate în forul legislativ sau în alte instituții guvernamentale. Partidele politice sunt responsabile pentru prezentarea de candidați și pentru promovarea platformelor lor politice în timpul campaniilor electorale;

4. **Candidații:** aceștia sunt indivizii care concurează pentru mandate electorale în cadrul alegerilor. Candidații pot fi reprezentanți ai partidelor politice sau independenți;

5. **Alegătorii:** sunt cetățenii cu drept de vot care își exprimă opțiunile politice prin participarea la alegeri.

În Republica Moldova, domeniul electoral a fost supus unor reforme legislative periodice pentru a îmbunătăți procesul electoral și pentru a îndeplini standardele internaționale în materie de democrație și transparență. Unele dintre recentele evoluții și reforme legislative în domeniul electoral includ:

a. **reforma sistemului electoral:** în anii 2017 și 2018, sistemul electoral a fost modificat pentru a trece la un sistem mixt de vot, care să includă elemente de vot proporțional și vot uninominal. Această schimbare a fost menită să ofere un echilibru între reprezentarea proporțională și cea regională în Parlament;

b. **măsuri pentru combaterea fraudelor electorale:** au fost introduse și implementate măsuri legislative pentru a preveni și combate fraudele electorale, inclusiv introducerea sistemului de monitorizare video în secțiile de votare și alte măsuri de securitate și transparență;

c. **îmbunătățirea transparenței financiare:** au fost introduse reguli mai stricte privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale pentru a asigura transparența și integritatea procesului electoral;

d. **extinderea dreptului de vot:** s-au făcut eforturi pentru extinderea dreptului de vot, inclusiv pentru diaspora moldoveană, prin facilitarea accesului la vot și prin introducerea votului prin corespondență.

Aceste reforme și evoluții legislative sunt menite să consolideze procesul electoral din Republica Moldova și să asigure reprezentarea adecvată a voinței cetățenilor în cadrul instituțiilor guvernamentale. Cu toate acestea, există încă provocări și aspecte care necesită îmbunătățiri continue pentru a asigura un proces electoral democratic și transparent în Republica Moldova.

Argumentarea necesității instruirii subiecților electorali în Republica Moldova. Instruirea subiecților electorali, inclusiv a funcționarilor cu dezabilități în Republica Moldova este esențială pentru a asigura participarea activă, conștientă și responsabilă a cetățenilor în procesul electoral. Unele argumente care susțin necesitatea instruirii electorale, pot fi menționate în ordinea care succede:

1. **promovarea cunoștințelor și a conștientizării,** mulți cetățeni pot să nu fie familiarizați cu procesul electoral și cu drepturile lor electorale. Prin instruirea subiecților electorali, se pot promova cunoștințele și conștientizarea despre procedurile de votare, importanța participării la alegeri și impactul pe care îl au deciziile electorale asupra guvernării și societății în ansamblu;

2. **contracararea dezinformării și manipulării,** într-o societate în care dezinformarea și manipularea sunt prezente în discursul public, instruirea subiecților electorali poate ajuta la dezvoltarea abilităților critice și la identificarea informațiilor false sau manipulative. Cetățenii instruiți sunt mai puțin susceptibili să cadă pradă manipulării și mai bine pregătiți să ia decizii informate și responsabile în cadrul alegerilor;

3. **consolidarea democrației și a transparenței,** participarea activă și informată a cetățenilor în procesul electoral este o componentă centrală a unei democrații funcționale. Instruirea subiecților electorali contribuie la consolidarea democrației și la creșterea transparenței procesului electoral, prin promovarea unui mediu electoral în care cetățenii sunt informați și implicați în mod activ;

4. **creșterea încrederii în instituțiile democratice,** atunci când cetățenii sunt bine informați și implicați în procesul electoral, încrederea în instituțiile democratice crește. Instruirea subiecților electorali poate contribui la consolidarea încrederii cetățenilor în procesul electoral și în capacitatea acestuia de a reflecta voința și interesele cetățenilor.

În Republica Moldova, procesul electoral se confruntă cu o serie de specificități și provocări care necesită abordări specifice și soluții adecvate. Acestea includ:

a. **fragmentarea și polarizarea politică,** sistemul politic din Republica Moldova este caracterizat de o fragmentare și o polarizare accentuată, cu multiple partide politice și alianțe care concurează pentru putere. Această fragmentare poate face ca procesul electoral să fie mai complicat și poate contribui la instabilitatea politică;

b. **corupția și influența politică,** corupția și influența politică în procesul electoral reprezintă o preocupare majoră în Republica Moldova. Aceste fenomene pot submina integritatea procesului electoral și pot afecta încrederea cetățenilor în corectitudinea și transparența alegerilor;

c. **probleme legate de votul din diaspora,** diaspora moldoveană reprezintă o parte semnificativă a populației și are dreptul de a vota la alegerile naționale. Cu toate acestea, accesul la vot și procedurile de votare pentru diaspora pot fi dificile și pot fi afectate de probleme logistice și administrative;

d. **necesitatea reformelor legislative și instituționale,** pentru a aborda aceste provocări și pentru a îmbunătăți procesul electoral, sunt necesare reforme legislative și instituționale. Aceste reforme pot viza îmbunătățirea transparenței financiare a partidelor politice, consolidarea independenței instituțiilor electorale și întărirea mecanismelor de combatere a corupției și influenței politice în procesul electoral.

Metodele și resursele utilizate în instruirea subiecților electorali, inclusiv a funcționarilor cu dezabilități în Republica Moldova. Instruirea subiecților electorali, inclusiv a funcționarilor cu dezabilități în Republica Moldova se realizează

prin diverse metode și resurse, care vizează informarea, educarea și conștientizarea cetățenilor cu privire la procesul electoral și la drepturile lor electorale. Câteva dintre metodele și resursele utilizate în acest sens, pot fi următoarele:

1. **Campanii de informare și conștientizare publică:** organizarea de campanii de informare și conștientizare publică cu privire la importanța participării la alegeri și la drepturile electorale; utilizarea mijloacelor de comunicare în masă, cum ar fi spoturile TV și radio, afișele publicitare și mesajele online, pentru a transmite mesaje relevante și educative despre procesul electoral; organizarea de evenimente publice, cum ar fi dezbateri și conferințe, în comunități locale pentru a discuta aspecte legate de alegeri și pentru a răspunde la întrebările cetățenilor;

2. **Materiale educaționale:** producerea și distribuirea de materiale educaționale, cum ar fi broșuri, pliante, fluiere și cărți informative, care să ofere informații clare și concise despre procedurile de votare, drepturile electorale și responsabilitățile cetățenilor; utilizarea materialelor multimedia, cum ar fi videoclipuri educaționale și prezentări PowerPoint, pentru a prezenta informații complexe într-un mod accesibil și ușor de înțeles pentru cetățeni de toate vârstele și nivelurile de educație.

3. **Colaborarea cu instituții de învățământ, organizații neguvernamentale și mass-media:** colaborarea cu instituțiile de învățământ, inclusiv școlile, colegiile și universitățile, pentru a integra educația electorală în programele școlare și pentru a organiza activități educative specifice înainte de alegeri; parteneriate cu organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) care sunt active în domeniul drepturilor civile și al educației civice, pentru a dezvolta și implementa programe de instruire electorală; implicarea mass-mediei în promovarea informațiilor despre alegeri și în transmiterea mesajelor educaționale despre procesul electoral prin intermediul articolelor de presă, emisiunilor TV și radio și a platformelor online. Aceste metode și resurse sunt esențiale pentru a asigura că cetățenii din Republica Moldova sunt bine informați și pregătiți să-și exercite drepturile lor electorale în mod responsabil și conștient. Prin utilizarea unui mic-diversificat de metode și resurse, se poate asigura o acoperire largă și o implicare activă a cetățenilor în procesul electoral, consolidând astfel democrația și transparența în Republica Moldova.

4. **Procesul de înregistrare și de votare:** explicarea procedurilor și termenilor de înregistrare pentru a fi eligibil să votezi; descrierea pașilor necesari pentru înregistrarea la secțiile de votare și pentru obținerea buletinului de vot; informații despre locurile și orele de deschidere ale secțiilor de votare; instruire practică despre modul de completare a buletinului de vot și despre procesul de votare propriu-zis;

5. **Drepturile și responsabilitățile electorale:** enumerarea și explicarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor în cadrul procesului electoral, cum ar fi dreptul de a alege și de a fi ales; clarificarea responsabilităților cetățenilor în ceea ce privește participarea la alegeri, respectarea legilor electorale și comportamentul civic adecvat în timpul procesului electoral.

6. **Informații despre candidați, partide politice și platforme electorale:** prezentarea informațiilor despre candidați și partidele politice care concurează în alegeri, inclusiv profilurile lor, experiența anterioară, pozițiile politice și platformele electorale; analiza critică a promisiunilor electorale și a platformelor politice, și evaluarea coerenței și credibilității acestora;

7. **Combaterea manipulării și a intimidării electorale:** identificarea tacticilor și tehnicilor de manipulare și intimidare electorală, precum promisiunile false, distribuirea de bani sau alte recompense, presiunea socială sau fizică; instruirea subiecților electorali în modalitățile de recunoaștere și de raportare a incidentelor de manipulare și intimidare electorală; promovarea capacității cetățenilor de a-și apăra drepturile și de a-și exprima opiniile în mod liber și fără teamă în cadrul procesului electoral.

Aceste subiecte sunt esențiale pentru a asigura că cetățenii din Republica Moldova sunt bine informați și pregătiți să participe la alegeri în mod conștient și responsabil. Prin înțelegerea și aplicarea acestor cunoștințe și abilități, cetățenii pot contribui la menținerea integrității și transparenței procesului electoral și la consolidarea democrației în Republica Moldova.

Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) realizează instruirea specializată a funcționarelor și funcționarilor electorali din cadrul consiliilor electorale de circumscripție electorală (CECE) și al birourilor electorale ale secțiilor de votare (BESV), constituite în vederea organizării și desfășurării scrutinelor naționale și locale.

De asemenea, CICDE elaborează și implementează programe de instruire pentru diferite categorii de beneficiari: judecători, angajați ai Ministerului Afacerilor Interne, procurori, observatori din partea asociațiilor obștești, persoane delegate de partidele politice (observatori, reprezentanți cu drept de vot consultativ, membri ai grupurilor de inițiativă), operatorii SIAS „Alegeri", precum și alți actori electorali cu atribuții în domeniul electoral. Instruirea acestor subiecți are loc, de regulă, în perioada electorală și vizează particularitățile organizării unui anumit scrutin, drepturile și obligațiile acestora stabilite de legislația electorală.

Centrul organizează seminare de instruire pe tot parcursul ciclului electoral pentru: secretarii și secretarele Consiliilor locale, persoane responsabile de gestionarea Registrului de Stat al Alegătorilor (RSA), jurnaliste și jurnaliști, dar și pentru publicul larg pe diferite subiecte de interes general.

Seminarele de instruire sunt desfășurate în format offline și online utilizând tehnici moderne de instruire a adulților.

Toate persoanele instruite primesc certificat, care atestă participarea în cadrul activităților desfășurate de Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral.

Una dintre sarcinile educației în societățile democratice este să sprijine și să încurajeze tânăra generație să devină activă și interesată să participe la luarea deciziilor în viața publică și cea politică. Pentru a ajuta instituțiile naționale din domeniul educației să realizeze această sarcină, la solicitarea Centrului de Instruire Continuă în Domeniul electoral (CICDE), PNUD Moldova a elaborat studiul „*Educația electorală – atribut de bază al cetățeniei într-o cultură a democrației participative și reprezentative*". În cadrul studiului a fost efectuată o analiză exhaustivă a curriculumului național în ceea ce privește prezența modulelor de alfabetizare electorală a elevilor în toate ciclurile de educație, începând de la treapta primară până la cea liceală. De asemenea, documentul face o comparație a modelelor regionale de educație electorală, făcând referire și la practicile de predare a educației electorale în școlile din Franța, India, Belgia, Australia, Norvegia, Suedia, Marea Britanie, etc.

La final studiul prezintă o serie de concluzii și recomandări. Una din concluzii arată că la această etapă, curriculumul național pe nivelul treptei primare practic nu are nici o unitate de conținut explicită în ceea ce privește formarea competenței electorale. Pentru treapta de gimnaziu și liceu sunt disciplinele de educație pentru societate, educație civică, care includ unități de conținut cu privire la vot, sistemele electorale, puterile în stat, însă e nevoie și de alte subiecte care ar consolida competența electorală a elevilor și elevelor, care începând cu vârsta de 18 ani deja își exprimă dreptul la vot.

Recomandările studiului se adresează atât Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral pentru a continua programele de formare extra-curriculară, pe care le desfășoară începând cu treapta primară și până la cea universitară, cât și autorităților publice pentru a introduce predarea disciplinei opționale „*Educația electorală*", începând cu anul 2023, pentru toate treptele de școlarizare.

Concluzii

În final este de menționat faptul că, instruirea subiecților electorali, inclusiv a funcționarilor cu dezabilități în Republica Moldova este esențială pentru consolidarea democrației și pentru menținerea unui proces electoral transparent și democratic. Prin educarea și conștientizarea cetățenilor cu privire la drepturile și responsabilitățile lor electorale, se poate promova o participare activă și informată la alegeri, contribuind astfel la reprezentarea adecvată a voinței cetățenilor în cadrul instituțiilor guvernamentale.

Instruirea subiecților electorali nu numai că îi învață pe cetățeni despre procedurile de înregistrare și votare, dar îi pregătește și să recunoască și să combată manipularea și intimidarea electorală. Prin promovarea abilităților critice și a gândirii critice, instruirea electorală poate spori nivelul de încredere al cetățenilor în procesul electoral și în instituțiile democratice.

De asemenea, colaborarea între instituțiile de învățământ, organizațiile neguvernamentale, mass-media și autoritățile electorale este esențială pentru implementarea eficientă a programelor de instruire electorală și pentru acoperirea cât mai largă posibilă a cetățenilor.

În ciuda provocărilor și specificărilor asociate procesului electoral din Republica Moldova, instruirea subiecților electorali, inclusiv a funcționarilor cu dezabilități rămâne un instrument crucial pentru promovarea democrației și a participării civice. Prin investirea în educația electorală a cetățenilor, Republica Moldova poate consolida procesul electoral și poate construi o societate mai democratică și mai angajată în luarea deciziilor politice.

Astfel, instruirea subiecților electorali, inclusiv a funcționarilor cu dezabilități trebuie să rămână o prioritate în Republica Moldova, cu eforturi continue pentru îmbunătățirea și extinderea programelor existente și pentru adaptarea lor la schimbările sociale, tehnologice și politice în curs de desfășurare. Prin aceste eforturi, se poate asigura că cetățenii moldoveni sunt pregătiți să-și exercite drepturile lor electorale în mod responsabil și să contribuie la construirea unei societăți democratice și transparente în Republica Moldova.

Referințe bibliografice:

1. Codul electoral al Republicii Moldova nr.325 din 08.12.2022 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.426-427 din 23.12.2022, în vigoare conform ultimelor modificări și ajustări din 25.01.2024 (Legea nr.1 din 18.01.2024);
2. Educația electorală – atribut de bază al cetățeniei într-o cultură a democrației participative și reprezentative, din 25 octombrie 2022. Poate fi accesată la următorul link: https://www.undp.org/ro/moldova/publications/educatia-electorala-atribut-de-baza-al-cetateniei-intr-o-cultura-democratiei-participative-si-reprezentative, vizualizat la 26.08.2024.